

ÖZGÜN MUHAKEME SORULARI

1. Sesi anlamdan ayırmadan

İki özgün dize ritim kartına aktarılıyor. Öğrenci, “İkisi de sekiz heceli; sonlarındaki ‘la’ bütünüyle kafiyedir.” diyor. İnceleme, hem hece sayısını hem eklerin görevini denetlemelidir.

**İnce yağmur iner yola
Bir kuş konar yaşlı dala**

YOL + A

yönelme

DAL + A

yönelme

Öğrencinin yargısı nasıl düzeltilmelidir?

- A) İlk dize yedi, ikinci dize sekiz hecelidir; aynı görevli “-a” redif, “l” yarım kafiyedir.
- B) İki dize sekiz hecelidir; “la” bütünü aynı görevli ektir ve kafiye yer kalmaz.
- C) İki dize sekiz hecelidir; ortak “la” iki ses olduğundan tam kafiyedir, redif yoktur.
- D) İki dize sekiz hecelidir; aynı görevli “-a” redif, bundan önceki “l” sesi yarım kafiyedir.
- E) İki dize sekiz hecelidir; “-a” yarım kafiye, ortak “l” sesi ise rediftir.

2. Eksik kare, değişen anlam

Özgün masal özeti: Bir çocuk, köy çeşmesindeki suyun azaldığını görür. Suyu kendine ayırmak yerine oluğun yapraklarla tıkanıldığını fark eder; komşularıyla temizler. Akan sudan herkes kabını doldurur. Film şeridi bu neden-sonuç bağı ve ortak çözümü korumalıdır.

Hangi iki sahne boşlukları birlikte tamamlar?

- A) 2: Çocuk tıkalı oluğu gösterip yardım ister. 4: Su açılınca yalnız kendi kabını doldurur.
- B) 2: Çocuk tıkalı oluğu gösterip yardım ister. 4: Akan sudan farklı kişiler kaplarını doldurur.
- C) 2: Çocuk köyde kuraklığın başladığını söyler. 4: Akan sudan komşular kaplarını doldurur.
- D) 2: Çocuk tıkanıklığı görmeden komşuları çağırır. 4: Suyun artışı yağmurun başlamasına bağlar.
- E) 2: Çocuk azalan suyu birlikte paylaşmayı önerir. 4: Komşular kaplarını doldurur, tıkanıklık sürer.

3. Sesin görevi

Bu soru için yazılmış iki dize:

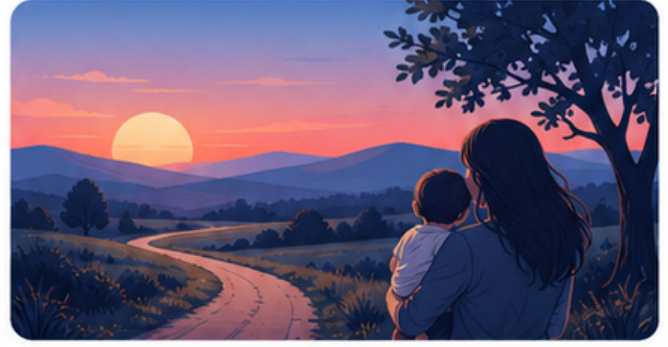
“Akşam iner bu yollarda”

Bir çocuk uyur kollarda”.

Dize sonlarında yol ve kol adları, aynı çoğul ve bulunma durumu eklerini almıştır.

Hece ve dize sonu incelemesi hangi seçenekte birlikte doğrudur?

- A) İki dize sekizer hecelidir; -larda redif, ondan önceki ol sesleri tam kafiyedir.
- B) İlk dize yedi, ikinci dokuz hecelidir; bütün larda sesleri kafiyedir.
- C) İki dize sekizer hecelidir; aynı görevdeki -larda ekleri hiçbir zaman redif olamaz.
- D) İki dize on birer hecelidir; yol ve kol aynı sözcük olduğundan rediftir.
- E) İlk dize sekiz hecelidir; ikinci dizede sesli harf bulunmadığı için hece yoktur.

4. Konu ile tema

Özgün dizeler:

“Kuru dalın ucunda

Bir yeşil çizgi belirdi

Kışın kapattığı kapı

İçimde aralandı.”

Şiirin somut görüntüsü ile taşıdığı soyut ilişki hangi seçenekte doğru eşleştirilmiştir?

- A) Kapı tamiri — mimarının teknik kuralları
- B) Kışlık giysi — dış görünüş kaygısı
- C) Bir yolculuk bileti — kesin ayrılık kararı
- D) Dalda yeni yeşillik — durgunluktan sonra canlanma ve umut
- E) Kuru dal — hiçbir değişimin mümkün olmaması

5. İki imgeden yorum

Özgün dizeler:

“Paylaştım ekmeği

Sofra küçülmedi

Bir ses daha katıldı

Odanın genişliğine.”

Şiirde “küçülme” ve “genişleyen oda” görüntülerini birlikte yorumlayınız. Bunları gerçek ölçü değişikliği gibi okumanın hangi anlamı kaçıracağını açıklayınız.

6. İcra bağlamı türü aydınlatır

Bu soru için hazırlanmış kurmaca icra notu: Kısa bir dörtlük, bir yetişkin tarafından beşikteki çocuğu sakinleştirmek için yumuşak ezgiyle tekrar ediliyor. Metinde çocuğun huzurla uyumasına yönelik seslenişler bulunuyor.

Ninni değerlendirmesini en güçlü kılan kanıt birleşimi hangisidir?

- A) Yalnız dört satırdan oluşması ve kâğıda yazılması
- B) Cocuğa yönelik, sakinleştirme/uyutma işlevi ve uygun ezgili tekrar
- C) Metnin tarihinin bilinmemesi ve tek kişi tarafından okunması
- D) Dörtlükte bütün sözcüklerin uzun olması
- E) Her ezgili metnin aynı tarihî türden sayılması

7. Kare değişince neden de değişir

Özgün anlatı özeti: Bir öğrenci sergi masasının sallandığını fark eder. Eserleri indirdikten sonra gevşek ayağı onarır; ardından eserleri geri yerleştirir. Film şeridinde ikinci kare çıkarılarak öğrenci doğrudan dolu masayı onarıırken gösterilmiştir.

Bu değişiklikte hangi ilişki kaybolur?

- A) Serginin hangi ülkede yapıldığına dair bilgi
- B) Öğrencinin bütün eserleri kendisinin yaptığı bilgisi
- C) Masanın renginin seçilme gerekçesi
- D) Olayın sonunda öğrencinin ödül aldığı bilgisi
- E) Onarımdan önce eserleri korumak için kaldırma önlemi ile eylem sırası

8. Tekrarın duygusu

Özgün dörtlük taslağı:

“Bir adım daha

Kapı aralığından sabaha

Bir adım daha

Korkunun bittiği yere değil, azaldığı yere.”

Tekrarlanan “Bir adım daha” sözünün ritme ve anlama katkısını iki ayrı noktada açıklayınız.

Son dizedeki “bittiği” yerine “azaldığı” seçiminin etkisini de belirtiniz.

9. Ölçü için anlamdan vazgeçme

Taslak dize: “Rüzgâr eski kapıyı usulca çalar.” Editör dizeyi sekiz heceye indirirken rüzgârın eski kapıya vurması görüntüsünü korumak istiyor.

Hangi dize iki koşulu birlikte karşılar?

- A) Yel kapıyı dün yavaşça çaldı
- B) Kapı rüzgârı çağırır
- C) Yel eski kapıyı çalar
- D) Rüzgâr uzaklara koşar
- E) Yel eski pencerede susar

10. Aynı söz, değişen bağlam

Özgün şiirin ilk bölümünde boş bir iskeleye “Dön de gel” diye seslenilir. Son bölümde aynı söz, uzakta görünen tekneye söylenir. Sözler aynıdır; ilkinde yalnız bekleyiş, ikincisinde yaklaşan bir görüntü vardır.

Tekrarın iki bölümdeki etkisi nasıl açıklanabilir?

- A) Aynı söz tekrarlandığı için bağlam hiçbir anlam farkı yaratmaz.
- B) Tekne görüldüğüne göre şiirdeki bütün sorunlar kesin çözülmüştür.
- C) İlk bölüm mutlaka sevinç, ikinci bölüm mutlaka nefret bildirir.
- D) Tekrar, ilk bölümün şiirden çıkarılması gerektiğini gösterir.
- E) Çağrı sürerken ilk bölümdeki belirsiz özleme, son bölümde görünür yaklaşmanın umudu eklenir.

11. Bağlam kartlarını eşleştir

Kurmaca kartlar:

1. Çocuğu uyutmak için alçak sesle yinelenen sözler.
2. Yörede belirli bir ezgiyle birlikte söylenen, kuşaklar arasında aktarılan sözlü metin.
3. Bugün bir öğrencinin yazdığı, henüz hiçbir icra veya gelenek bilgisi bulunmayan dört dizelik metin.

Değerlendirmeler:

- A. Ninni işlevi için doğrudan kanıt var.
- B. Türkü değerlendirmesinde ezgi ve aktarım bağlamı araştırılabilir.
- C. Yalnız dörtlükten tarihî tür kesinleştirilemez.

Kartları değerlendirmelerle eşleştiriniz. Üçüncü metne yalnız dört dizeli olduğu için “koşuk” demenin sorununu açıklayınız.

12. Benzer biçim, ayrı kanıt

Bir öğrenci koşuk ve koşma başlıkları için iki kart hazırlar. Her kartta yalnız “dörtlük” ve “hece” yazmaktadır. Öğretmen, bu ortak özelliklerin iki geleneği ayırmaya yetmediğini belirtir.

Araştırmayı geliştirecek en uygun adım hangisidir?

- A) Metinlerin ait olduğu tarihî gelenek, söyleyiş ve icra bağlamlarını güvenilir kaynaklardan karşılaştırmak.
- B) Daha güzel yazılmış kartı koşuk, diğerini koşma saymak.
- C) İki kartta aynı kelimeler varsa bütün tarihî bağlamları aynı kabul etmek.
- D) Her dört satırlık çağdaş metni iki türden biri diye kesinleştirmek.
- E) Kartların renklerini değiştirerek eksik tarihî bilgiyi tamamlamak.

13. Gösterilebilen gerekçe

Özgün anlatı: Ece, takımının hazırladığı maketi tek başına sunmak üzereken kenarda duran arkadaşını fark eder. Arkadaşının adını da kartona yazar ve sunum için onu yanına çağırır. Film şeridi, kişiyi doğrudan “adil” diye etiketlemeden bu dönüşümü göstermelidir.

Hangi iki görüntü bu amaca en uygundur?

- A) Bir kupa yakın planı; boş bir koridor
- B) Ece'nin gelecekteki başarılarını listeleyen iki uzun yazı kartı
- C) Kenardaki arkadaşına yönelen bakış; iki adın yazıldığı kartonun önünde birlikte sunum
- D) Okulun dış kapısı; okul ziline fotoğrafı
- E) Ece'nin tek başına alkışlandığı iki aynı kare

14. İki kare arasındaki boşluk

Film şeridinin 1. karesi: Yağmurda mürekkebi dağılan açık bir defter. 3. karesi: Kurumuş sayfanın üstünde, dağılmış lekeyi ağaca dönüştüren çizim. Özgün anlatıda çocuk önce defteri yağmurdan koruyup kurumasını bekler, ardından lekeyi yeni bir çizime dönüştürür.

Eksik 2. kare için görüntü planı ve en fazla bir cümlelik alt yazı yazınız. Bu karenin hangi neden-zaman ilişkisini koruduğunu açıklayınız.

1. Görüntü planı:
2. Alt yazı:
3. Neden-zaman ilişkisi:

15. Aynı ses, aynı görev mi?

Özgün dizeler: “Bugün bir kez yüzüme gül /
Bahçede açtı kızıl gül”. İlk “gül” gülmek eylemine
yönelten bir söz, ikincisi çiçeğin adıdır.

Dize sonlarını değerlendirirken hangi açıklama gereklidir?

- A) Aynı yazıldıkları için iki sözcük mutlaka aynı anlam ve görevdedir.
- B) Eylem olan sözcüklerde hiçbir ses benzerliği bulunamaz.
- C) Çiçek adı geçtiği için şiirin bütün sözcükleri redif olur.
- D) Aynı ses dizisi bulunsa da anlam ve görevleri farklı olduğu için bu tekrar doğrudan redif sayılamaz.
- E) Redif incelemesinde anlam ve görev bilgisine ihtiyaç yoktur.

16. Film şeridini sırala

- Kareler:**
- A. Karakter, bulduğu pusulanın sahibine ait ismi kapağın içinde görür.
 - B. Sahibi pusulayı teslim alır; karakter yoluna devam eder.
 - C. Karakter kıyıdaki taşların arasında bir pusula bulur.
 - D. İsimden hareketle görevliye danışır ve sahibine ulaşır.

Kareleri neden-sonuç ilişkisini koruyarak sıralayınız.
A karesi çıkarılırsa D'deki arayışın hangi dayanağının kaybolacağını açıklayınız.

17. Ölçü ve görüntü birlikte

Bir öğrenci umudu doğrudan “umutluyum” diyerek değil, doğada küçük bir değişim görüntüsüyle anlatan iki dize yazacaktır. Her dize sekiz hece olmalıdır. Kafiye zorunlu değildir.

İki özgün dize yazınız. Her dizeyi hecelerine ayırıp sayınız; seçtiğiniz görüntünün umutla ilişkisini kısaca açıklayınız.

18. Tür adını kesinleştirmeden

Bir ses arşivinde, kaynağı henüz belirlenmemiş dört dizelik bir kayıt vardır. Ezgi duyulmaktadır; fakat ne zaman, kimlerce ve hangi amaçla söylendiği bilinmemektedir. Öğrenci dosyayı “Kesin olarak ninni” diye etiketler.

En uygun editoryal karar hangisidir?

- A) Ezgi varsa uyutma işlevinin de kanıtlandığını kabul etmek.
- B) Ezgi ve biçim bilgisini kaydedip muhatap, işlev ve icra bağlamı doğrulanana kadar kesin tür etiketini ertelemek.
- C) Kaynağı belirsiz olduğu için sesin varlığını inkâr etmek.
- D) Dörtlük olduğu için kaydı otomatik olarak koşuk saymak.
- E) Kayıt tarihini tahmin ederek eksik bilgiyi kesinleştirmek.

19. Yorumdaki iki düzey

Özgün dizeler: “Kıyıda bağlı kayık / İpi çözülmeden yol düşünür.”
Bir öğrenci şiirin yalnızca deniz taşıtlarını tanıttığını söyler.

Yorumu tamamlayınız:

“Kayık ve ip şiirin _____ düzeyini kurar; yol düşünme ise _____ çağrışımını açar.”

İkinci boşluğun neden birden fazla gerekçeli yoruma açık olabileceğini belirtiniz.

20. Alt yazıyı görüntüye yaklaştır

Film şeridinde bir çocuk, boş bir sandalyenin yanına ikinci bir fincan koyuyor. Sonraki karede kapı açılıyor.

Taslak alt yazı: “Bütün yalnızlıklar sonsuza kadar bitti ve herkes çok mutlu oldu.” Özgün anlatı, yalnız bekleyişten karşılaşmaya geçişi göstermektedir.

İki kareye uygun kısa alt yazılar yazınız.

Taslaktaki hangi iki kesinliği kaldırdığınızı açıklayınız.

